PREŽI DEŇ AKO

FOSÍLIA, OHEŇ či PLESEŇ

ÚŽASNÉ OBJAVY, KTORÉ ZMENILI SVET

MIKE BARFIELD A JESS BRADLEY

EDITORKY ANGLICKÉHO VYDANIA ZOE CLARK A SUSANNAH BAILEY
NÁVRH OBÁLKY ANGIE ALLISON A DERRIAN BRADDER
GRAFICKÁ ÚPRAVA DERRIAN BRADDER
ODBORNÁ SPOLUPRÁCA DAMARA STRONG A EMMA MARRIOT
OSOBITNÉ POĎAKOVANIE PATRÍ IMOGEN CURRELL-WILLIAMS A BRYONY DAVIES

VENUJEM PHILOVI, KTORÝ MI POMOHOL ZISTIŤ, AKO BYŤ VTIPNÝ, A PHILIPPE,
KTORÁ PRE MŇA OBJAVILA NOVÝ SPÔSOB, AKO NA TO. – MB

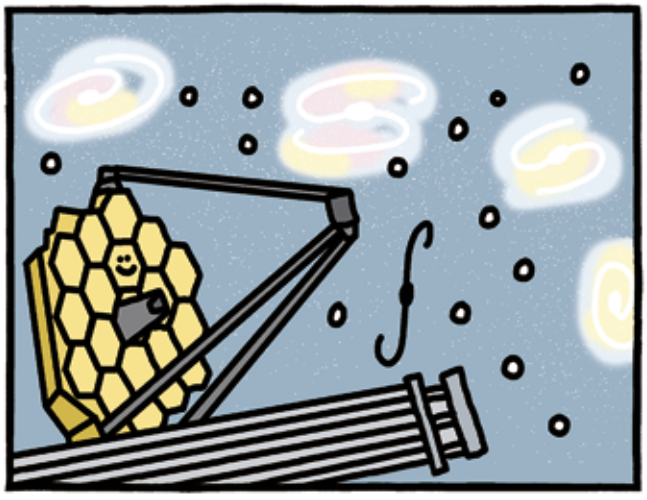
PRE CHALANOV MARKA A JAMESA, ONI VEDIA PREČO. – JB

Prvýkrát vyšlo v Spojenom kráľovstve v roku 2025 vo vydavateľstve Buster Books,
v divízii vydavateľstva Michael O'Mara Books Limited.

Copyright © Buster Books 2025
Translation © Michaela Hajduková 2026
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2026

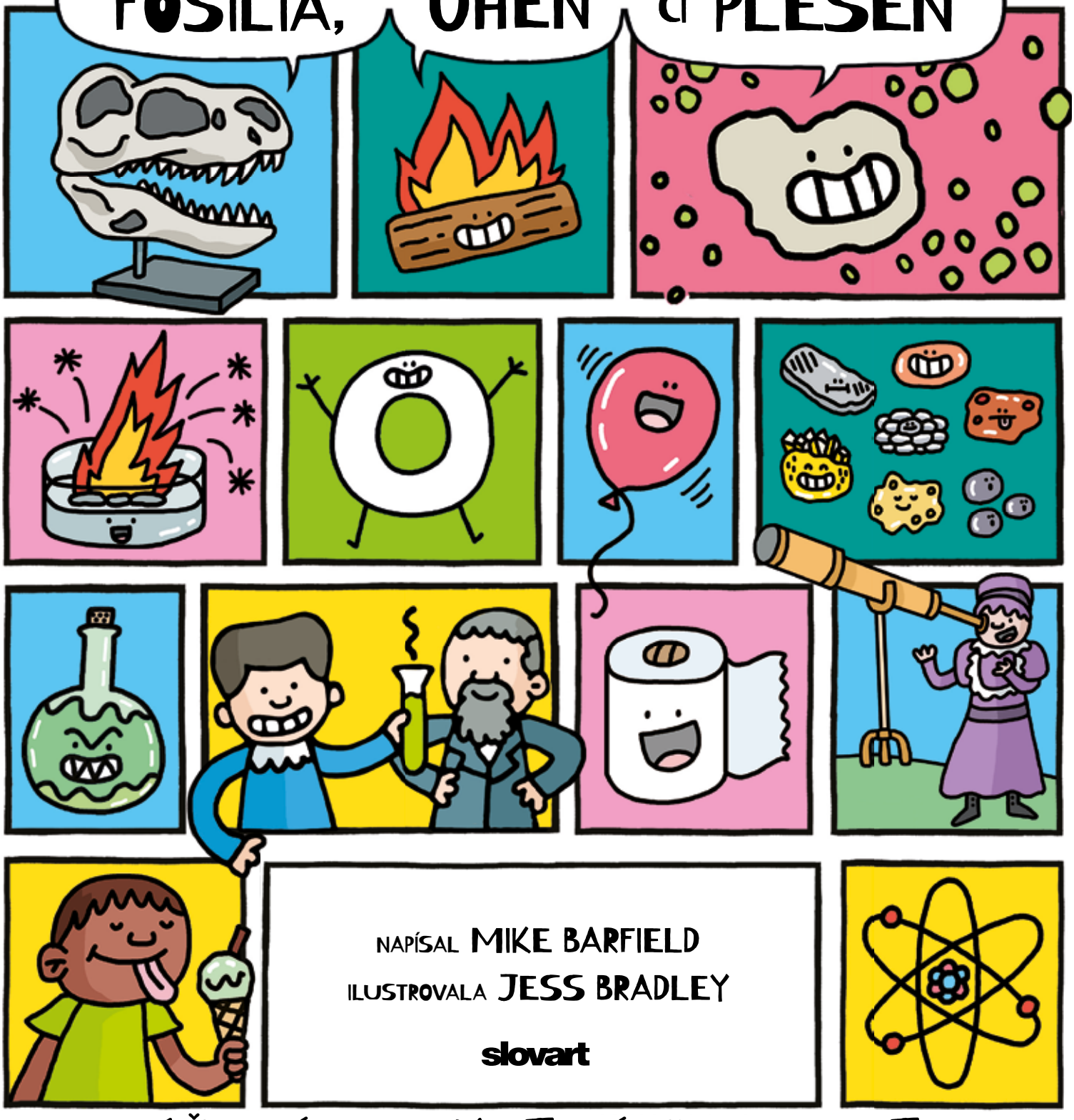
Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť nijakou formou
reprodukovaná, kopírovaná alebo rozmnožovaná bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

Prvé slovenské vydanie
Vydalo Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bojnická 10, 831 04 Bratislava,
v roku 2026.
Z anglického originálu *A Day in a Life of Fossils, Fire and Other Fantastic Finds*
vydaného vo vydavateľstve Buster Books preložila Michaela Hajduková.
Odborná spolupráca Katarína Slabeyová (časť Svet prírody)
Zodpovedná redaktorka Friderika Piteková
Editorka Jana Behulová
Zalomenie LAYOUT, s. r. o., Bratislava
Tlač FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Cena uvedená na obálke knihy je nezáväzným odporúčaním
pre konečných predajcov.
ISBN 978-80-556-7719-4
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
www.slovart.sk
pobox@slovart.sk

PREŽI DEŇ AKO

FOSÍLIA, OHEŇ či PLESEŇ

NAPÍSAL MIKE BARFIELD
ILUSTROVALA JESS BRADLEY

slovart

ÚŽASNÉ OBJAVY, KTORÉ ZMENILI SVET

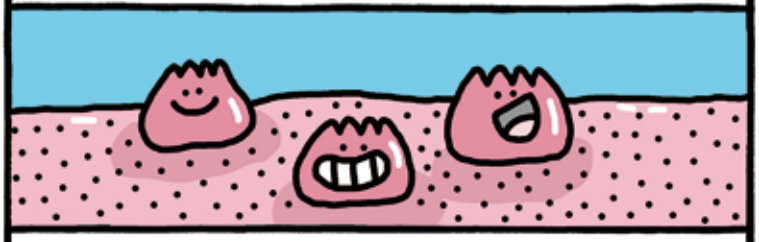
OBSAH

ÚVOD 6

VEDA A MEDICÍNA 7

Pušný prach 8
Bacily 9
Chuť 10
Prvok 11
Tajný denník lovca prvkov 12
Mŕtvola 14
Zblízka: Podivné lieky 15
Tajný denník lovkyne komét 16

Vesmírny ďalekohľad 18
Polárny bádateľ 19
Koruna 20
Vietor 21
Nič 22
Toaletný papier 23
Urýchľovač častíc 24
Úplne zblízka: Veľký význam malých vecí 25
Tajný denník denníka 26
Pohár mlieka 28
Zblízka: Vyber si písmeno 29
Sviečka 30
Balón 31
Širší záber: V prvom rade prvky 32
Tajný denník dojičky 34
Zblízka: Sebaobrana 36

ĽUDIA A MIESTA 37

Mladý faraón 38
Zblízka: Úžasné veci 39
Oheň 40
Zblízka: Tvárou v tvár 41
Širší záber: Na cestách 42
Bádateľ 44
Mŕtvy kráľ 45
Tajný denník svetadielu 46
Obor 48
Uhorka 49
Piltdownský človek 50
Loď duchov 51
Širší záber: Slávne vraky 52
Tajný denník záprahového psa 54
Vlajka 56

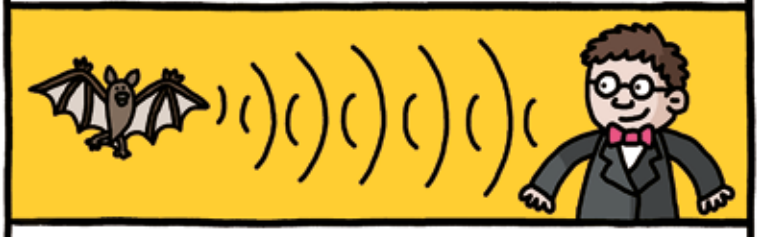

Spor 57
Múr 58
Zblízka: Dokonalé Machu 59
Širší záber: Stratené mestá a budovy 60

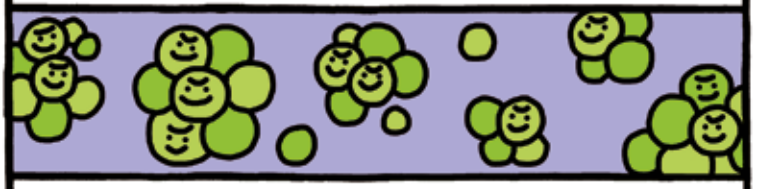
Ľadový muž 62
Zblízka: Veľké premeny 63
Tajný denník šerpu 64
Mnišik 66

SVET PRÍRODY 67

Chobotnica 68
Akvaristka 69
Miniorganizmy 70
Zblízka: Zväčši to! 71
Tajný denník lovkyne hmyzu 72
Vírus 74
Fosília 75
Tajný denník lovkyne fosílií 76
Zub 78
Skladačka 79

Tri lebky 80
Širší záber: Kolosálne fosílie 82
Tajný denník lovca zvierat 84
List 86
Tučniak 87
Tajný denník lovkyne rastlín 88
Skleník 90
Génius 91
Vianočný darček 92
Zblízka: Stále s nami 93
Dvojitá špirála 94
Filmová hviezda 96
Zblízka: Odrážanie zvukov 97
Rastlina sója 98
Danaus sťahovavý 99

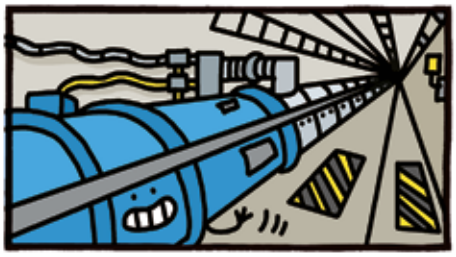
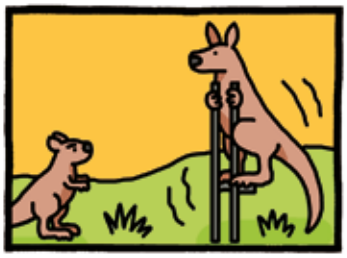
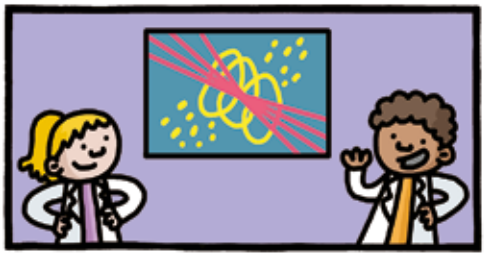

Tajný denník šimpanza 100
Lietavka 102
Zblízka: Amazonské objavy 103
Lastovička 104

UPS! AJ TO SA STÁVA 105

Mozaika 106
Zblízka: Pochované poklady 107
Ovca 108
Zblízka: Magnetizmus zvierat 109
Tajný denník plesne 110
Robot 112
Zblízka: Psia elita 113
Hlava 114
Fotografia 115
Širší záber: Šťastné náhody 116
Uhlie 118
Komár 119
Jablko 120

SLOVNÍK 121
REGISTER 126
MIKE A JESS 127

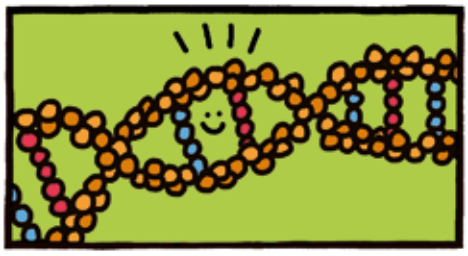
ÚVOD

Vitaj na stránkach knihy **Preži deň ako fosília, oheň či pleseň.**
My ľudia sme od prírody veľkí zvedavci, preto sú nasledujúce riadky plné prekvapivých príbehov o mnohých úžasných veciach, ktoré sme objavili. Od maličkých mikróbov až po útvary vo vesmíre obrovitánske ako celá naša planéta. Dočítaš sa aj o dinosauroch, kráľoch, čo už nežijú, a mnohých ďalších objavoch.

Komiksy v našej knihe **Preži deň ako...** ťa skvele pobavia, stránky **Zblízka** sú plné zaujímavých informácií a **Tajné denníky** zas zápiskov samotných objaviteľov. Nájdeš tu dokonca aj **Slovník**, v ktorom sú vysvetlené všetky neznáme slová, na ktoré v texte narazíš.

Kniha má štyri časti: **Veda a medicína, Ľudia a miesta, Svet prírody** a **Ups! Aj to sa stáva!** Čoskoro však zistíš, že ich nemusíš čítať zaradom. Otvor knihu hocikde a okamžite sa začneš smiať, ale zároveň sa dozvieš aj veľa nových faktov.

Tak na čo ešte čakáš? Šup, šup, vydaj sa na cestu plnú objavov! Nemáš na to celý deň!

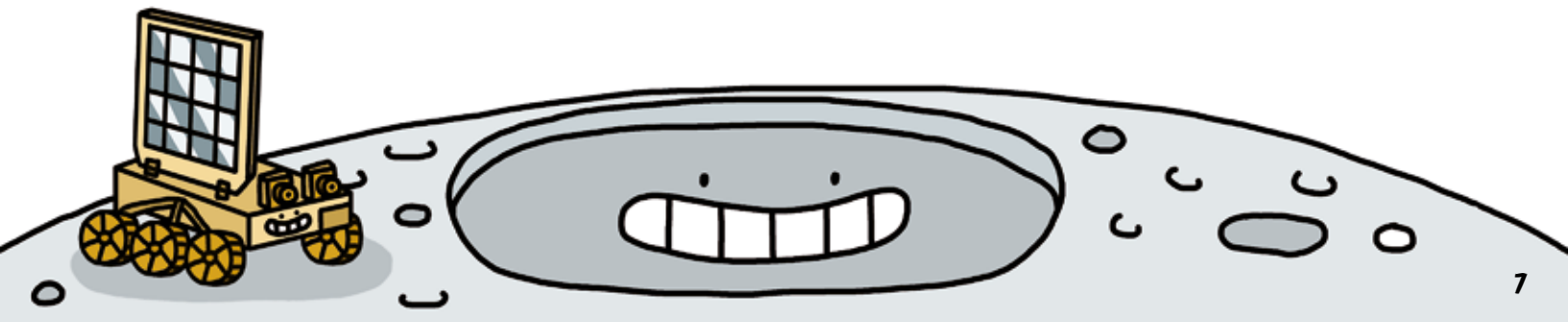

VEDA A MEDICÍNA

Získavanie informácií je ľuďom vlastné. Niektorí z nás sa nemôžu dočkať, kým sa dozvedia, čo bude na obed alebo čo budú vysielať v telke. Iní, napríklad vedci a lekári, si kladú zložitejšie otázky o svete okolo nás.

V tejto časti sa sústredíme na spomínaných odvážnych prieskumníkov a na niektoré z ich slávnych objavov. Hneď na ďalšej strane uvidíš, že sa to všetko skutočne začalo poriadnou ranou.

PREŽI DEŇ AKO...

PUŠNÝ PRACH

Ahoj! Vitaj v starovekej Číne, v období asi pred tisíc rokmi.

Som miska tohto alchymistu – jedného z prvých výskumníkov – ktorého meno história nepozná...

Sú vo mne zmiešané tri chemické látky...

Pochopiteľne. Liadok sa získava tak, že sa hovienka a moč zakopú do zeme a čaká sa, kým sa objavia biele kryštáliky.

Alchymisti hľadajú liek, ktorý im zabezpečí večný život.

Už poznajú síru, uhlie a liadok, ktoré sú súčasťou vznetlivého „ohnivého lieku".

Vojaci túto látku používajú pri výrobe takzvaných „ohnivých šípov", na ktorých sú pripevnené horiace rakety.

Tohto alchymistu však zaujíma, čo vznikne, keď nasypeme do zmesi oveľa viac liadku....

... a potom obsah misky zapálime.

Tak to teda nevynašiel liek na večný život...

Zato sa mu však podarilo vyrobiť pušný prach. Tento objav naozaj otriasol svetom.

PREŽI DEŇ AKO...

BACILY

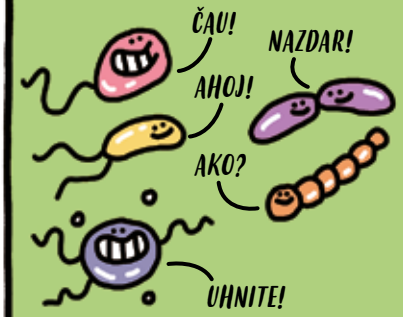
Čauko! Sme mikróby,

známe tiež ako bacily.

Sme veľmi maličké,
preto nás nevidíš,

a preto možno ani
nevieš, že existujeme.

Takto vyzeráme, keď nás niekoľko tisíckrát zväčšíš.

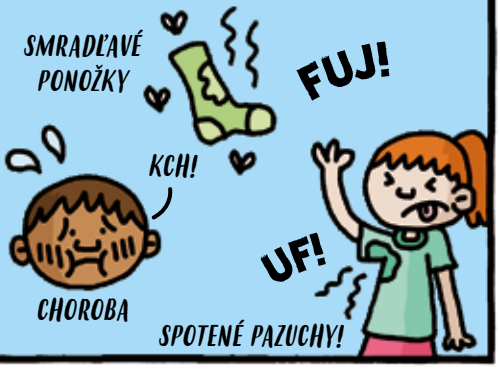
Niektoré mikróby sú užitočné...

SYR

JOGURT

HNIJÚCI ODPAD

Iné zasa škodlivé...

Predtým než nás ľudia objavili, mysleli si, že choroby spôsobuje „zlý“ vzduch.

Šikovnému talianskemu lekárovi Girolamovi Fracastorovi v roku 1546 vzklíčila v hlave myšlienka...

Na rozdiel od bacilov táto myšlienka musela čakať ďalších tristo rokov...

Ignác začal od svojich študentov požadovať, aby si pred vyšetrovaním pacientov umývali ruky v dezinfekčnej tekutine.

A výsledok? Ochorelo a zomrelo oveľa menej pacientov.

Nedokázal však vysvetliť, prečo to tak je, a riaditeľ nemocnice ho prepustil.

V súčasnosti považujú Ignáca v Maďarsku za jeho objav za hrdinu.

Ale my bacily v tom, samozrejme, nemáme prsty.

A TERAZ SI UMY RUKY!

PREŽI DEŇ AKO...

CHUŤ

Čauko! Som ľudský jazyk a porozprávam ti o chuti.

To je teda dosť nechutné!

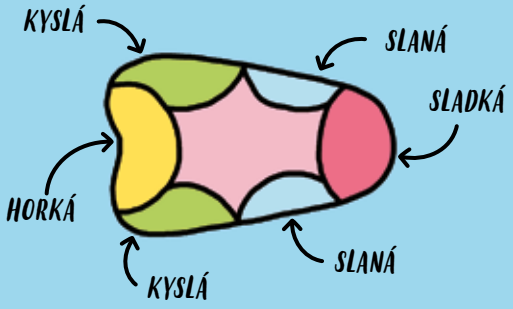
Jedine, že by bolo na obzore niečo lákavé.

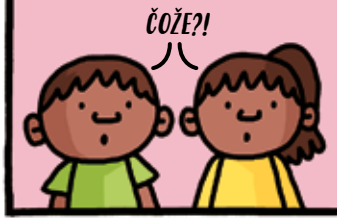
Tieto štyri chute má rád každý na svete.

Vedci ma kedysi rozdelili na časti a každá z nich vraj reaguje na niektorú z chutí...

Možno bude ťažké prehltnúť túto informáciu, no boli vedľa jak tá jedľa.

Povrch mám posiaty tisíckami špeciálnych receptorov – chuťových pohárikov – a každý z nich vie rozoznať všetky štyri chute.

V roku 1908 však japonský chemik Kikunae Ikeda objavil vďaka polievke z rýb a morských rias piatu chuť.

Prišiel na to, že náš jazyk dokáže rozoznať aj príjemnú chuť vývaru. Ale ako ju nazvať?

Vymyslel jej názov „umami“, čo znamená lahodná pikantno-slaná chuť.

Vedecká obec však Ikedov objav uznala až v roku 1985.

V súčasnosti sa vedci domnievajú, že jazyk dokáže rozoznať aj ďalšie chute – mastnú, štipľavú a kovovú.

PREŽI DEŇ AKO...

PRVOK

Ahoj, som Hennig Brand, alchymista* zo 17. storočia.

*POZRI S. 8.

Nezaujíma ma večný život, ale takzvaný „kameň mudrcov“, ktorý mení lacné kovy ako železo a olovo na zlato.

ON NÁS NAZVAL LACNÝMI.

NEBUĎ HNUSNÝ, HENNIG!

Asi sa ti to zdá bizarné, ale ako základ na výrobu kameňa som chcel použiť ľudský moč.

MOČ JE SKVELÉ RIEŠENIE!

Celé dni som nahrieval moč a pozoroval, čo sa stane.

ASI BY SOM MAL VIAC CHODIŤ VON...

SMRAD

VRIE!

Jedného dňa v roku 1669 sa z moču odparili biele výpary. Keď vychladli, vznikla tuhá látka, ktorá v tme svietila.

SUPER! SOM ZVEDAVÝ, ČO Z TOHO EŠTE BUDE.

Čoskoro som zistil, že na vzduchu dokáže sama od seba vzbĺknuť.

PŠŠŠŠ!

Objavil som prvý chemický prvok, ktorý, na rozdiel od pôvodných dvanástich, nebol prírodný...

MEĎ

OLOVO

ZLATO

STRIEBRO

ŽELEZO

UHLÍK

CÍN

SÍRA

ORTUŤ

ZINOK

ARZÉN

ANTIMÓN

Prvok je chemická látka vo svojej najčistejšej, najjednoduchšej forme, pozostáva len z atómov rovnakého druhu. V dnešnej dobe poznáme 118 chemických prvkov.

Žiaril, tak som ho nazval „fosfor“ podľa gréckeho slova fosforus – nosič svetla, ako hviezda Zornička.

JA SOM V SKUTOČNOSTI PLANÉTA VENUŠA, ALE TO JE V POHODE.

Je jedovatý a nebezpečný a okrem toho trinásty. Preto ho občas nazývame aj...

DIABLOV PRVOK. BUHAHAHAHA!

A TERAZ UŽ IDEM, TREBA MI CIKAŤ.

ŽIARI!

PLESK!

PŠŠŠŠ!

Tajný denník

LOVCA PRVKOV

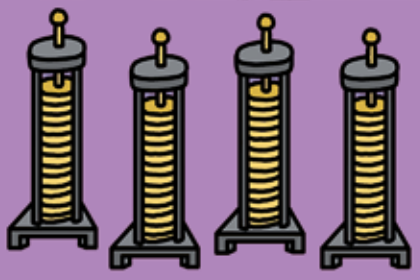
Úryvky z denníka anglického chemika Humphryho Davyho, ktorý žil v Londýne začiatkom 19. storočia.

JA NA VRCHOLE SLÁVY

ZAČIATOK ROKA 1807

Do svojho laboratória som zohnal ďalšie „voltické články", volajú ich aj stĺpy. Je to vlastne batéria, ktorá vyrába elektrinu, a vynašiel ju siňor Alessandro Volta z Talianska. Dúfam, že keď spojím niekoľko stoviek článkov, vyrobia dostatok elektriny na vznik nových nezvyčajných chemických reakcií.

VOLTOVE STĹPY

DIVOKÝ DRASLÍK

JAR 1807

Hurá! Včera som pustil elektrický prúd cez horúcu roztopenú potaš – soľ, čo sa ťaží zo zeme – a na jej povrchu sa objavili dve sivé hrudky tekutého kovu. Je to nový prvok, ktorý som nazval draslík. Je mimoriadne nebezpečný a veľmi reaguje s vodou. Jáj!

JAR 1807, PO PÁR DŇOCH

Urobil som podobný pokus, avšak s chemickou látkou hydroxid sodný. Na povrchu sa objavilo viac sivých hrudiek. Opäť nový prvok, nazval som ho sodík. Pri styku s vodou je výbušný. Predviedol som to pred nadšeným davom ľudí. Objavím aj ďalšie prvky?

JA AKO HVIEZDIM